
Familiernes formue og gæld

Af Asger Lau Andersen, Anders Møller Christensen og Nick Fabrin Nielsen, Økonomisk Afdeling, Sigrid Alexandra Koob og Martin Oksbjerg, Statistisk Afdeling og Ri Kaarup, Kapitalmarkedsafdelingen

INDLEDNING OG SAMMENFATNING

Sammenlignet med andre lande har de danske husholdninger en meget stor gæld i forhold til deres indkomst. Det har tiltrukket en betydelig opmærksomhed hos bl.a. Den Internationale Valutafond, IMF, og kreditvurderingsbureauerne. Europa-Kommissionen (2012) har for nyligt fremhævet husholdningernes store bruttogæld som et faresignal, idet man dog også anerkender, at det delvis afspejler en meget stor pensionsopsparing og et udstrakt socialt sikkerhedsnet.

På makroniveau har disse forhold for nyligt været belyst i Kvartalsoversigten, dels af Isaksen mfl. (2011), dels af Kramp mfl. (2012). Samlet set modsvarer den store bruttogæld af store aktiver, bl.a. via udbredelsen af arbejdsmarkedspensioner, men det kan ikke afgøres med tal for den samlede økonomi, om de personer, der har stor gæld, også har store aktiver. Hvis det er tilfældet, er udviklingen mindre bekymrende, end hvis det er forskellige personer, der overvejende har henholdsvis gæld og aktiver.

I denne artikel refererer vi hovedresultater fra en undersøgelse på familieniveau af, hvordan bruttogælden er sammensat på familier i forskellige indkomstintervaller og aldersgrupper, og i hvilken grad gælden modsvarer af forskellige typer af aktiver. Sammenlignet med andre undersøgelser, fx De Økonomiske Råd (2008) og Økonomi- og Erhvervsministeriet (2010), er der mere fokus på gældens fordeling. Resultaterne er dokumenteret i en artikel i del 2 af denne Kvartalsoversigt.

De danske familiers store bruttogæld vidner om, at de af mange grunde er flittige brugere af det finansielle system, da bruttogælden generelt modsvarer af endnu større aktiver. Balancen mellem bruttogæld og aktiver kan især forklares med udgangspunkt i familiernes indkomst, alder, boligpriserne og pensionssystemets indretning.

Familierne er overvejende brugere af det finansielle system, ikke misbrugere. Dette generelle billede kan dog ikke skjule, at nogle familier er

forgældede i den forstand, at de med egen indkomst må vurderes at få svært ved at håndtere deres gæld. Gældsproblemerne i familier med nettogæld er øget i perioden, men faldet i det generelle renteniveau og den øgede udbredelse af rentetilpasningslån har mindsket rentebyrden. Med de gældende økonomiske udsigter kan omfanget af de gældsatte familier dog ikke anses for en trussel mod hverken husholdningssektoren eller den finansielle sektor.

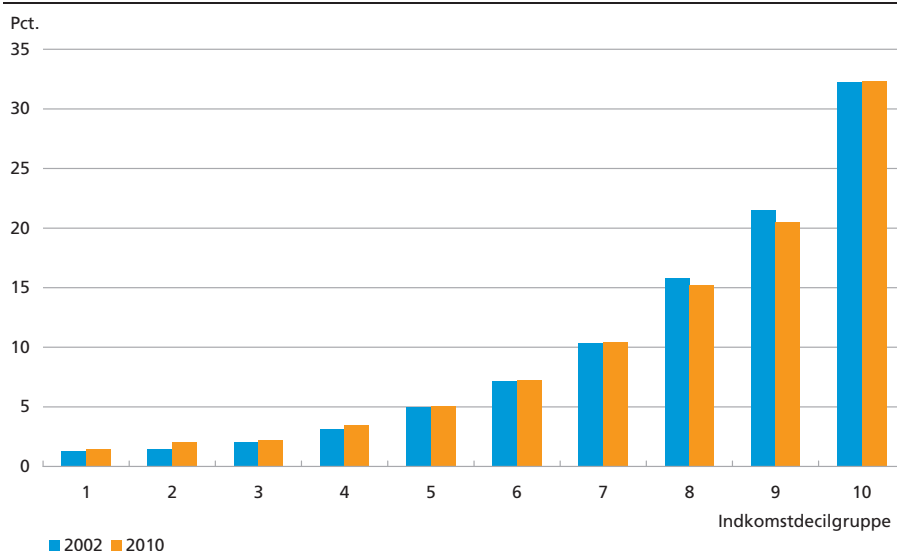
I forhold til den finansielle sektors sundhed underbygger resultaterne, at forholdet mellem gæld og indkomst i familierne er sådan, at det ikke er fra familierne, man finder de største trusler mod den finansielle stabilitet. Den finansielle sektors tab knyttet til husholdningskunder har hidtil været beskedne trods den stigende bruttogæld og nogle år med stigende arbejdsløshed. Som ventet fremgår det dog også tydeligt, at familier med længere arbejdsløshedsperioder er i en mere sårbar situation end andre. Hvis der opstår en mere udbredt arbejdsløshed end nu, må tabene på de private kunder derfor ventes at stige.

BRUTTOGÆLDENS FORDELING PÅ INDKOMST- OG ALDERSGRUPPER

De danske familiers internationalt set store bruttogæld er koncentreret hos familierne med de højeste indkomster. Opdeles familierne efter deres indkomst efter skat, havde de 20 pct. af familierne, der havde de højeste indkomster efter skat i 2010, således omkring 53 pct. af familier-

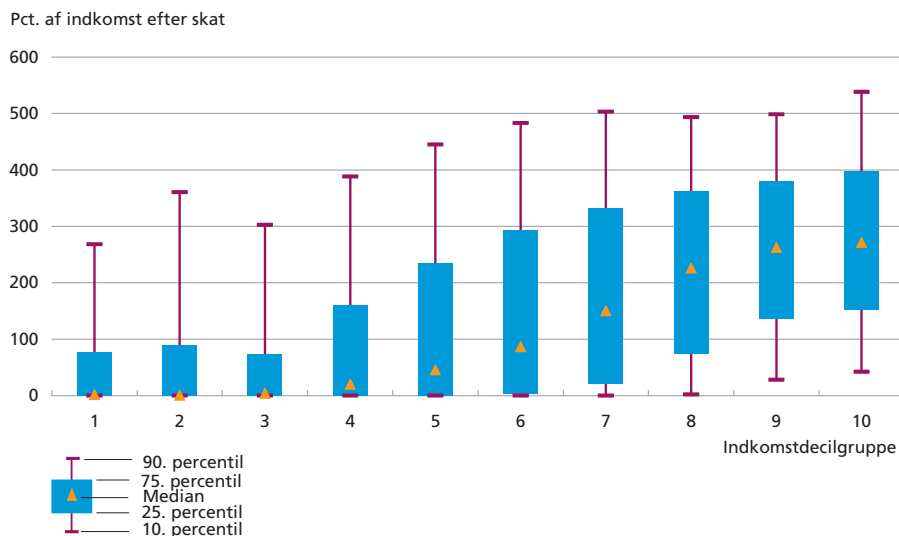
BRUTTOGÆLDSMASSE FORDELT PÅ INDKOMSTDECILGRUPPER

Figur 1

**FORDELING AF FAMILIERNES BRUTTOGÆLDSKVOTE PÅ TVÆRS AF
INDKOMSTDECILGRUPPER, 2010**

Figur 2

Anm.: Grupperingen af familier i indkomstdecilgrupper er foretaget ud fra indkomsten efter skat.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra Danmarks Statistik.

nes samlede bruttogæld. Den halvdel, der havde de laveste indkomster, havde i alt 14 pct. af bruttogælden, jf. figur 1.

Forholdet mellem bruttogælden og indkomsten efter skat, bruttogældskvoten, stiger med stigende indkomst, jf. figur 2. Det er et markant træk i datamaterialet, uanset supplerende inddelinger, at familierne med størst indkomst har mest bruttogæld.

Blandt familierne med de højeste indkomster er bruttogældskvoten højest i de familier, hvor den ældste person er i trediverne. Herefter aftager bruttogældskvoten generelt med alderen, jf. figur 3.

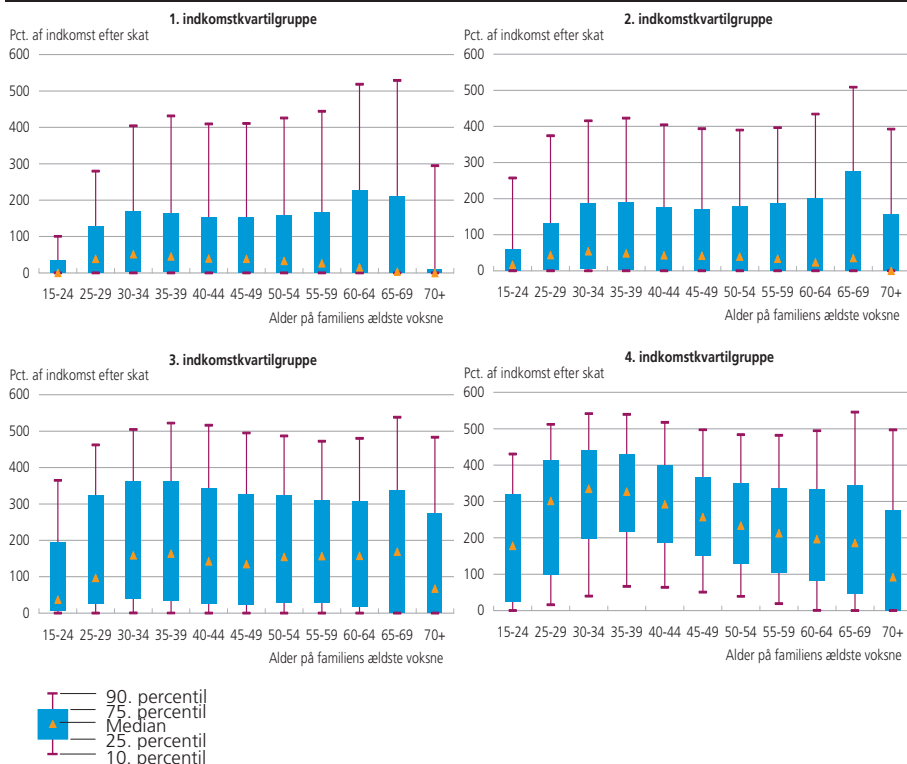
I de enkelte aldersgrupper er bruttogældskvoten som hovedregel højere, jo højere familiens indkomst er. Det er et tegn på, at gælden ofte er stiftet for at finansiere køb af en større bolig eller egentlige luksusgoder.

Hovedindtrykket er således, at de familier, der har gælden, også har indkomsten til at betale de tilknyttede ydelser.

Den procentvise ændring i bruttogælden fra 2002 til 2010 er størst for de ældste aldersgrupper i undersøgelsen, men i nogen grad også for familier i de laveste indkomstgrupper. Målt i kroner har stigningen dog været klart størst for familier med høj indkomst og i midten af aldersfordelingen.

BRUTTOGÆLDSKVOTE FORDELT EFTER ALDER OG
INDKOMSTKVARTILGRUPPER, 2010

Figur 3

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra Danmarks Statistik.

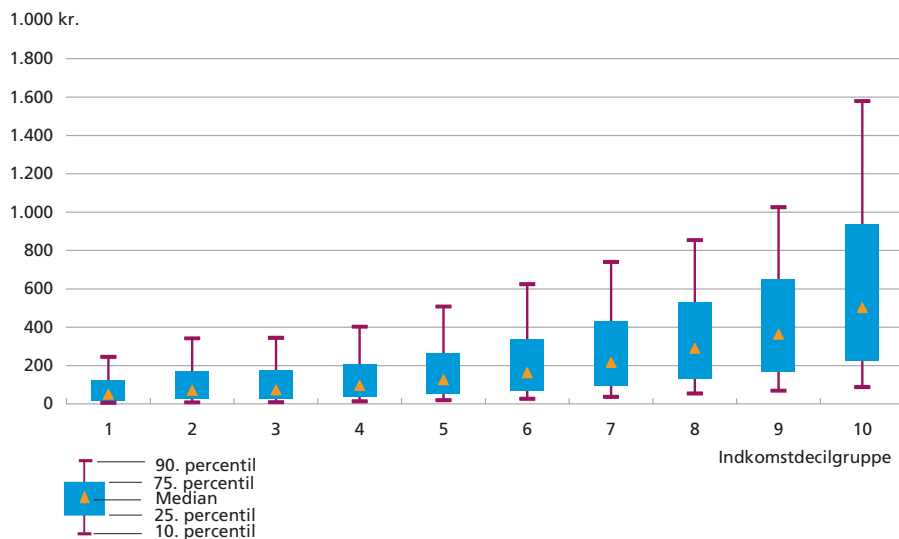
AKTIVER OG NETTOGÆLD UDEN HENSYN TIL PENSIONSFORMUER

De samlede aktiver for de over 2,5 millioner familier, der indgår i analysen, udgjorde ved udgangen af 2010 næsten 3.400 mia. kr., når familiernes pensionsformuer ikke tælles med. Denne værdi er omtrent det dobbelte af bruttogælden, og fast ejendom i Danmark for ca. 2.600 mia. kr. er det dominerende aktiv. Ud over den udeladte pensionsformue indgår en række andre aktiver ikke i opgørelsen på grund af manglende oplysninger. Det drejer sig bl.a. om kontantbeholdningerne og værdien af familiens varige forbrugsgoder i form af biler, både, indbo mv. Værdien af private andelsboliger er heller ikke oplyst.

Fordelingen af aktiverne er i lighed med fordelingen af bruttogælden meget skæv. Det er overvejende familier med stor bruttogæld, der har aktiver af stor værdi. I gruppen af familier helt uden bruttogæld er der dog også en række familier med betydelige aktiver.

FORDELING AF FAMILIERNES NETTOGÆLD, KUN FAMILIER MED NETTOGÆLD, 2010

Figur 4

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra Danmarks Statistik.

Selv om værdien af aktiverne er næsten dobbelt så stor som bruttogælden, er der alligevel tale om, at mere end hver tredje familie i 2010 havde nettogæld.

Blandt familierne med nettogæld er nettogælden koncentreret i familierne med højest indkomst, jf. figur 4.

I de ældste aldersgrupper er forekomst af nettogæld ikke udbredt. Til gengæld er det mere end hver anden familie i aldersgruppen 25-34 år, der har nettogæld, uanset indkomstens størrelse, hvilket bl.a. må tilskrives gæld stiftet i forbindelse med uddannelse.

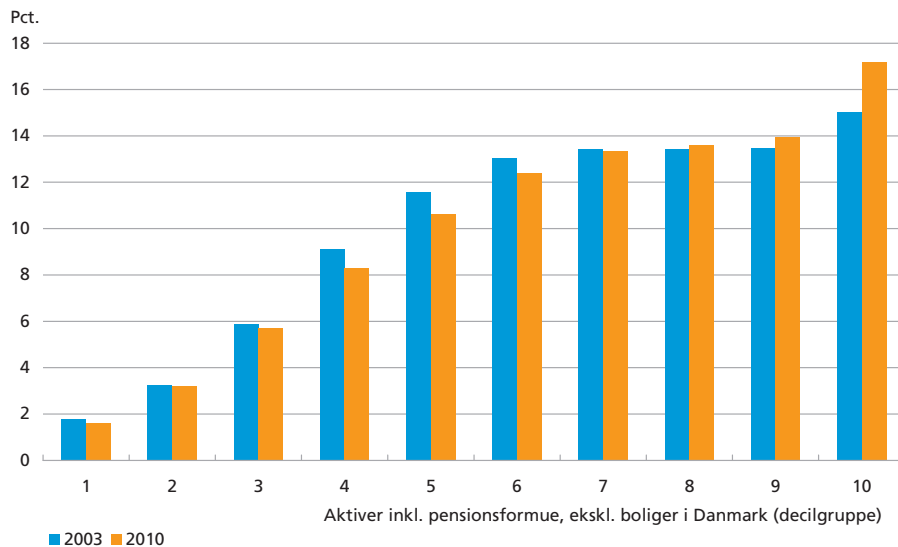
BRUTTO- OG NETTOGÆLD MED PENSIONSFORMUER INDREGNET

De fleste familier med nuværende eller tidligere tilknytning til arbejdsmarkedet vil have et aktiv i form af en opsparing til pensionsformål. Det opsparingsbaserede pensionssystem er fortsat under udbygning, så pensionsformuerne er vokset en del mere end indkomsterne gennem de seneste årtier.

Familiens pensionsformue vil generelt være mindre likvid end de øvrige aktiver, men viden om, at der spares op til pension, må ventes at indgå i familiens øvrige dispositioner. Således vil familier i pensionsalderen i stigende grad kunne betale renter og afdrag på gæld uden at lide af-

BRUTTOGÆLDSMASSE FORDELT EFTER FAMILIERNES AKTIVER, INKL. PENSIONSFORMUE EFTER SKAT, EKSKL. BOLIGER I DANMARK

Figur 5

Anm.: Pensionsformuen er opgjort efter skat, dvs. med fradrag af den skønnede fremtidige indkomstskat af udbetalingerne. Dermed er værdien af pensionsformuen for familierne gjort sammenlignelig med den øvrige finansielle opsparing, der ikke er fradragsberettiget og derfor heller ikke skattepligtig.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og egne beregninger.

savn, og dermed vil det i højere grad end tidligere være uproblematisk at have en vis bruttogæld, når pensionsalderen nås.

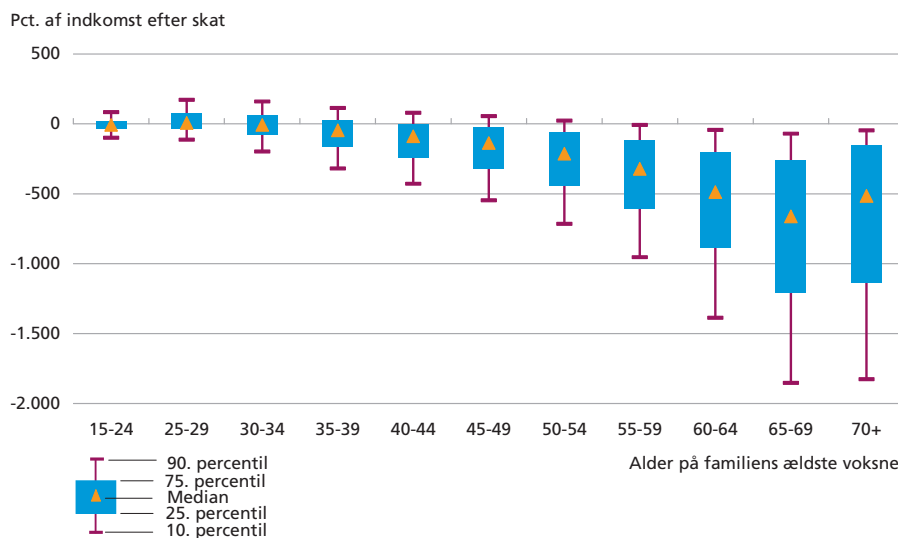
Pensionsformuen beskattes i modsætning til de fleste andre aktiver, når den gøres disponibel. Efter en skønnet beskatning udgjorde familiernes pensionsformue, ekskl. værdien af tjenestemandspensioner, ved udgangen af 2010 omkring 1.500 mia. kr. En tredjedel af familierne havde en pensionsformue efter skat på mere end 1 mio. kr.

Figur 5 viser, at bruttogælden overvejende findes blandt de familier, der har flest finansielle aktiver, inklusive pensionsformue efter skat. Tendensen var en del kraftigere i 2010 end i 2003. Det bekræfter billedet af, at gælden generelt set er koncentreret i de familier, der har midlerne til at overholde de medfølgende forpligtelser.

Tages der hensyn til pensionsformuen, er det mindre end hver fjerde familie, der har nettogæld. Nettoformuen stiger kraftigt med alderen, jf. figur 6. Halvdelen af familierne i aldersgruppen 60-64 år har en nettoformue, der er mere end fem gange så stor som deres årlige indkomst efter skat, og for en fjerdedel af familierne i denne aldersgruppe er nettoformuen mere end otte gange årsindkomsten.

NETTOGÆLDSKVOTE INKL. PENSIONSFORMUER FORDELT EFTER ALDER, 2010

Figur 6

Anm.: Pensionsformuen er opgjort efter skat, dvs. med fradrag af den skønnede fremtidige indkomstskat af udbetalingerne. Dermed er værdien af pensionsformuen for familierne gjort sammenlignelig med den øvrige finansielle opsparing, der ikke er fradragsberettiget og derfor heller ikke skattepligtig.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og egne beregninger.

LITTERATUR

De Økonomiske Råd (2008), Opsparing, *Dansk Økonomi*, forår.

Europa-Kommissionen (2012), Alert Mechanism Report, http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/documents/alert_mechanism_report_2012_en.pdf.

Isaksen, Jacob, Paul Lassenius Kramp, Louise Funch Sørensen og Søren Vester Sørensen (2011), Husholdningernes balancer og gæld – et internationalt landestudie, Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 3. kvartal, Del 2.

Kramp, Paul Lassenius, Jane Lee Lohff og Jens Pagh Maltbæk (2012), Pensionsopsparing, Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 1. kvartal, Del 1.

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2010), Familiernes økonomi, *Økonomisk Tema*, nr. 10.